

صانعی، یوسف، ۱۳۱۶ -
برابری دیه (زن و مرد، مسلمان و غیر مسلمان) / برگرفته از نظریات
مرجع عالیقدر حضرت آیه‌الله‌العظمی صانعی مد ظله‌العالی / تدوین
مؤسسه فرهنگی فقه‌التقلین - قم: فقه‌التقلین، ۱۳۸۷.
۹۶ ص. - (فقه و زندگی؛ ۳)

ISBN: 978-600-90457-5-4

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیما.

کتابنامه: ص. ۹۴-۹۶؛ همچنین به صورت زیرنویس.
۱. دیه (فقه). الف. مؤسسه فرهنگی فقه‌التقلین. ب. عنوان.

۲۹۷/۳۷۵

۲ ب ۱۹۵/۷/ BP

۴۱۹۰۲-۸۴ م

کتابخانه ملی ایران

فقه و زندگی

۳

برابری دیه
(زن و مرد، مسلمان و غیر مسلمان)

برگرفته از نظریات فقهی مرجع عالیقدر
حضرت آیه الله العظمی صانعی مدظله العالی

۱۳۸۴

انتشارات فقه الثقلین

برابری دین

(زن و مرد، مسلمان و غیر مسلمان)

برگرفته از نظریات فقهی مرجع عالیقدر
حضرت آیه الله العظمی صامعی مدظله العالی

ناشر: انتشارات فقه الثقلین

تدوین: مؤسسه فرهنگی فقه الثقلین

لیتوگرافی: نویسنده

چاپ: زیتون

نوبت چاپ: پنجم / اول ناشر / بهار ۱۳۸۷

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

بها: ۵۰۰ تومان

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

نشانی: قم - خیابان شهید محمد منتظری، کوچه ۸، پلاک ۸

صندوق پستی: ۳۷۱۸۵/۹۶۷ - تلفن: ۷۸۳۲۸۰۲ - تلفکس: ۷۸۳۲۸۰۳

همراه: ۰۹۱۲۱۵۳۸۸۰۸

www.feqh.org

فهرست مطالب

۹	مقدمه
۱۳	درآمد

فصل یکم

برابری دیه (زن و مرد، مسلمان و غیر مسلمان) ۱۷/

۱۹	یکم. روایات تشریح دیه
۲۸	دوم. اصول و قواعد کلی اسلامی

فصل دوم

نقد و بررسی دیدگاه نابرابری دیه زن و مرد ۳۳/

۳۶	یکم. روایات
		دسته نخست، روایات نابرابری دیه زن و مرد با
۳۷	دلالت مطابقی
۴۱	روایت اول
۴۲	روایت دوم
۴۲	روایت سوم
۴۳	روایت چهارم و پنجم

دسته دوم، روایات نابرابری دینه زن و مرد با دلالت	
التزامی.....	۴۴
دسته سوم، روایات نابرابری قصاص اعضای زن	
و مرد پس از رسیدن به یک سوم.....	۴۸
نقد و بررسی کلی.....	۶۰
دوم. اجماع.....	۶۵
سوم. وجوه استحسانی.....	۶۷
نتیجه.....	۶۸

فصل سوم

نقد و بررسی دیدگاه نابرابری دینه مسلمان و غیر مسلمان/ ۶۹

مستند رأی مشهور.....	۷۲
نقد و بررسی روایتهای هشتگانه.....	۷۷
طایفه اول: دینه ذمی هشتصد درهم.....	۷۸
طایفه دوم: دینه اهل کتاب چهار هزار درهم.....	۷۹
طایفه سوم: دینه یهودی، مسیحی و زرتشتی برابر با	
دینه مسلمان.....	۸۰
طایفه چهارم: دینه ذمی برابر با دینه مسلمان.....	۸۱
جمع میان روایات.....	۸۲
نتیجه.....	۹۲
کتابنامه.....	۹۴

مقدمه

امروزه یکی از دغدغه‌های جدی فقیهان متعهد و آگاه به زمان، خلوص و کارآمدی فقه اسلامی است؛ از یک سو باید مراقب بود که فقه از چهارچوب قواعد اجتهادی و منابع و خیانی خارج نگردد و از سوی دیگر، استنباط‌ها و برداشت‌ها به گونه‌ای نباشند که ناتوانی فقه را برای اداره زندگی آدمی به نمایش گذارند.

به حق، می‌توان گفت که یافتن راه وسط و درست، همچون صراط مستقیم، از مؤباریک‌تر و از شمشیر برنده‌تر است. گروهی، به افراط، جانب خلوص را گرفته، به اجراپذیری و کارآمدی آرا و برداشت‌ها توجهی ندارند و هرگاه فتوا و رأی‌ی زمینه اجرا نیابد، مردم را بی‌اعتنایی نسبت به دین متهم می‌سازند و گروهی

دیگر، تنها به کارآمدی فقه، آن هم در حد افراط و خوشایند همه فرقه‌ها و نحله‌ها می‌اندیشند و تا بدانجا پیش می‌روند که فقه را از حد قوانین وضعی نیز کم‌تر می‌انگارند.

حق، آن است که هر دو راه، ناصواب است؛ هم باید به خلوص و قداست فقه اندیشید و جایگاه و مرتبت معنوی و وحیانی آن را منظور داشت و هم به کارآمدی و اجراپذیری دیدگاه‌ها و برداشت‌ها توجه کرد. مگر نه این است که خداوند دین را برای انسان فرو فرستاد، همان‌گونه که جهان را برای او آفرید:

﴿الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً﴾^۱

همان [خدایی] که زمین را برای شما فرش [گسترده]، و آسمان را بنایی [افراشته] قرار داد.

﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا﴾^۲

او آن کسی است که آنچه در زمین است، همه را برای شما آفرید.

﴿وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾^۳

و آنچه را در آسمان‌ها و آنچه را در زمین است، به سود شما رام کرد.

۱. بقره، آیه ۲۲.

۲. بقره، آیه ۲۹.

۳. جاثیه، آیه ۱۳.

«شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى

لِلنَّاسِ»^۱

ماه رمضان [همان ماه] است که در آن، قرآن برای هدایت مردم فرو فرستاده شده است.

«شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا»^۲

از [احکام] دین، آنچه را که به نوح سفارش کرد، برای شما تشریح نمود.

و مگر نه آن است که انسان‌ها بر فطرت خداجویی و دینداری آفریده شده‌اند، و مگر نه آن است که اگر خیر کثیر بر جهان تکوین و تشریح حاکم نباشد، نظام احسن زیر سؤال خواهد رفت و حکمت خلقت و آفرینش خدشه دار خواهد شد.

پس نمی‌توان همیشه مردم را به بی‌دینی و بی‌اعتنایی به دین متهم ساخت، بلکه می‌توان از چگونگی تعامل مردم با یک رأی فقهی، خللی را در مراحل استنباط کشف کرد، و فقیه آگاه و هوشیار، در چنین مواردی، با تجدید نظر در مراحل استنباط خود، به تلاش و تکاپوی بیشتر در منابع و مصادر رو می‌کند.

مجموعه «فقه و زندگی» فلسفه حیات خویش را

۱. بقره، آیه ۱۸۵.

۲. شوری، آیه ۱۲.

دغدغه خلوص و کارآمدی فقه می‌داند و در تلاش است تا با حفظ اصالت و واقع‌نگری، به موضوعات، مسائل و پرسش‌های نوین بپردازد.

اینک، سومین دفتر از این مجموعه، با عنوان برابری دینه (زن و مرد، مسلمان و غیر مسلمان) تقدیم صاحب‌نظران می‌گردد؛ بدان امید که راهی را برای مباحثات جدی و جدید فقهی بگشاید.

والحمد لله